21 Απριλίου 2026

Τα τάματα της Ρόδου: Ανάμεσα στην παράδοση και την πίστη

/ Αφιερώματα / Γενικά Θέματα

Η βαθύτερη ανάγκη του ανθρώπου, στις δύσκολες κυρίως στιγμές που αντιμετωπίζει, να στρέφεται στον Θεό και στους Αγίους, αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια, ένα ασφαλές καταφύγιο. Σε όποιο Θεό και να πιστεύει κανείς. Αυτή η εσωτερική ανάγκη, πολλές φορές πέρα από την προσευχή, μετουσιώνεται σε μια προσωπική αφιέρωση, μια υπόσχεση. Ή ένα τάμα όπως είναι πιο γνωστό.

Στη Ρόδο, από τα «πέτρινα» χρόνια της Οθωμανικής και της Ιταλικής Κατοχής μετέπειτα, η πίστη των ανθρώπων έγινε πολλές φορές προσωπικό τάμα στο Θεό και τους Αγίους. Και μέχρι σήμερα, στα εκατοντάδες μοναστήρια και ιερούς ναούς που υπάρχουν σε όλο το νησί, τα αφιερώματα στους Αγίους, έχουν ένα σπουδαίο, σιωπηρό αλλά ταυτόχρονα κορυφαίο ρόλο, στις δυσκολίες και τις δοκιμασίες των επισκεπτών οι οποίοι δεν είναι απαραίτητα χριστιανοί ορθόδοξοι.

Όπως επισημαίνει ο Μητροπολίτης Ρόδου κ. Κύριλλος, μιλώντας στο Αθηναϊκό – Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, «τα τάματα αποτελούν διαχρονική,

διαθρησκευτική και βαθιά προσωπική έκφραση πίστης, ευγνωμοσύνης και επίκλησης.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία τα αποδέχεται ως συμβολικές και πνευματικές πράξεις, οι οποίες εκφράζουν την αναγνώριση της δύναμης του Θεού ή τη χάρη του Αγίου. Επί της ουσίας, μια πράξη εμπιστοσύνης του Θεού».

Σε ερώτηση αν η Εκκλησία ενθαρρύνει τα τάματα ή τα βλέπει περισσότερο ως μια προσωπική έκφραση της πίστης ο Μητροπολίτης Ρόδου τονίζει ότι «σίγουρα είναι μια προσωπική έκφραση, αλλά η έννοια του τάματος, μπορούμε να πούμε ότι είναι μια υπόσχεση προσφοράς στο Θεό, στους Αγίους που συνοδεύει μια προσευχή, ευχή, ένα αίτημα και βασίζεται στην πίστη που την δέχεται η Εκκλησία, ότι ο Θεός και ο Άγιος μπορεί να παρέμβει στη ζωή του ανθρώπου για να του δώσει τη θεραπεία, την προστασία σε μια δύσκολη περίπτωση, την ευλογία εν γένει.

Και τονίζω ξανά βέβαια, ότι για την Εκκλησία το τάμα δεν είναι μαγική πράξη, δηλαδή κάνω ένα τάμα, ο Θεός είναι αναγκασμένος να ανταποκριθεί στο τάμα μου. Είναι μια πράξη συμβολική και πνευματική, η οποία εκφράζει την αναγνώριση της δύναμης του Θεού ή της χάριτος του Αγίου που έχει και υπογραμμίζει και τη δέσμευση του πιστού χριστιανού να τηρήσει την υπόσχεσή του.

Το τάμα υπήρχε και στους αρχαίους Έλληνες. Τα τάματα είναι κάτι κοινό σε όλες τις θρησκείες. Είναι μια έκφραση κυρίως ευγνωμοσύνης προς τον Θεό ή τους αγίους για κάτι που έλαβε από τον Θεό ο άνθρωπος. Κι απ’ την άλλη, είναι και μία επίκληση, υπόσχεση για κάτι που ζητάει ο άνθρωπος. Και βέβαια, αφορά γενικότερα την θρησκευτική συνείδηση όλων των λαών και όλων των θρησκειών.»

Ο ίδιος θυμάται ως παιδί με συγκίνηση, στην Κρήτη όπου μεγάλωσε, ένα τάμα που του έκανε πάντα εντύπωση: «Αφορούσε αυτό που πήγαιναν δεκάδες πιστοί ξυπόλητοι την ημέρα που γιόρταζε ο ναός του Αγίου και σήκωναν πάνω στους ώμους μια αρτοκλασία. Καταλαβαίνετε, όταν έχουμε ναούς πάνω σε βουνά που πηγαίνουν μονοπάτια μέσα από τα αγκάθια. Καταλαβαίνετε, τι ήταν να περπατά έτσι ένας άνθρωπος μια ώρα για να εκπληρώσει το τάμα του.

Ήταν και το πλήθος μαυροφορούσες γυναίκες που συγκεντρώνονταν στην Αγία Μαρίνα στο Ηράκλειο. Ήταν ένα τάξιμο για ένα σοβαρό θέμα υγείας για παράδειγμα, όπου έλεγαν να γίνω καλά και θα ντυθώ στα μαύρα για ένα χρόνο. Κι έβλεπα δεκάδες γυναίκες να φορούν όλες μαύρα σαν να έβλεπες μια βουβή κηδεία».

Η Παναγιά Τσαμπίκα (η Ψηλή) – Τα τάματα τεκνοποίησης που έκαναν μέχρι και μουσουλμάνο να βαφτιστεί χριστιανός

Στη Ρόδο, η Παναγία Τσαμπίκα ξεχωρίζει για τα τάματα τεκνογονίας. Και μάλιστα οι επισκέπτες, δεν είναι μόνο χριστιανοί ορθόδοξοι, αλλά άνθρωποι από όλο τον κόσμο που ξεκινούν να έρθουν στη Ρόδο για τον σκοπό αυτό: Να ανέβουν 305 σκαλιά σε υψόμετρο 287 μέτρων, μέχρι την κορυφή του βουνού. Ο μοναδικός αυτός ιερός ναός της Κυρά Παναγιάς (της Ψηλής) δεσπόζει στο σημείο αυτό.

Πρόκειται για ένα από τα πιο γνωστά προσκυνήματα στη Δωδεκάνησο, όπου ανάμεσα στους χιλιάδες επισκέπτες βρίσκονται και εκατοντάδες άτεκνα ζευγάρια που επικαλούνται τη βοήθειά της για να αποκτήσουν παιδί. Σε ένδειξη ευγνωμοσύνης όταν γεννηθεί ένα παιδί, αναλόγως του φύλου, του δίνουν προς τιμήν της το όνομα Τσαμπίκα ή Τσαμπίκος.

Δεν είναι ακριβώς γνωστό το πότε ανεγέρθηκε η Ιερά Μονή. Το τέμπλο, βάσει επιγραφής, φιλοτεχνήθηκε το 1693 με χορηγό τον ιερομόναχο Γαβριήλ. Στις επιφάνειες των τοίχων εσωτερικά, διασώζονται αποσπασματικά διατηρημένες τοιχογραφίες των μεταβυζαντινών χρόνων.

«Η χάρη της Παναγίας, φθάνει μέχρι τα πέρατα του κόσμου – επισημαίνει με δήλωσή του στο ΑΠΕ – ΜΠΕ ο Μητροπολίτης Ρόδου. Δεν είναι μόνο Έλληνες που πηγαίνουν στην Παναγιά τη Τσαμπίκα (και τη χαμηλή και τη ψηλή) για να προσκυνήσουν και να προσευχηθούν για τεκνογονία. Υπάρχουν ζευγάρια μουσουλμάνων και καθολικών και προτεσταντών από τη Γερμανία και την Ολλανδία. Και όλα αυτά τα παιδιά παίρνουν το όνομα Τσαμπίκος ή Τσαμπίκα. Ξέρω πολλά ζευγάρια επίσης από Κρήτη, που έχουν ονομάσει τα παιδιά τους έτσι, προς τιμήν της Παναγίας. Ένας μουσουλμάνος επίσης, όπως γνωρίζουμε, που διαμένει στη Γερμανία και ο οποίος επισκέφθηκε την Ιερά Μονή, όταν ήρθε στον κόσμο το παιδί τους – και άρα το τάμα τους εκπληρώθηκε- ζήτησε ο ίδιος να βαφτιστεί χριστιανός. Δεν ήρθαν στη Ρόδο για τον σκοπό αυτό. Ήταν ένα ζευγάρι άτεκνο. Αλλά όταν τους ενημέρωσε ο ξεναγός για τη δύναμη της πίστης μας, πήγαν εκεί, γονάτισαν, προσευχήθηκαν στην Παναγία. Προσπαθούσαν επί πολλά χρόνια να αποκτήσουν ένα παιδί. Κι όταν ήρθε στον κόσμο, του έδωσαν το όνομα Τσαμπίκα. Προσωπικά ξέρω άλλες δύο τέτοιες περιπτώσεις, ανθρώπων άλλων θρησκειών από την Ευρώπη. Θα υπάρχουν, ασφαλώς και πολλές άλλες, από όλη τη χώρα και όλο τον κόσμο.»

Τα τάματα στις Ιερές Μονές του Ταξιάρχη στη Ρόδο

Εκτός από τη Σύμη και τον Πανορμίτη, όπου δεκάδες χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο επισκέπτονται τη Μονή, υπάρχουν και οι Ιερές Μονές Ταξιάρχη στη Ρόδο, όπου πραγματικά εκατοντάδες άνθρωποι, κυρίως ντόπιοι , αφήνουν σιωπηρά το δικό τους τάμα, με την προσδοκία να λάβουν τη χάρη του.

Η Ιερά Μονή Θαρρίου (Ταξιάρχου Μιχαήλ) στα Λάερμα είναι μια από τις Μονές εκείνες, όπου οι πιστοί επιλέγουν να προσευχηθούν αλλά και να καταθέσουν τα αφιερώματά τους. Με πίστη, με ευλάβεια και αθόρυβα.

Μεταλλικά τάματα που απεικονίζουν διάφορα σημεία του σώματος, εικόνες ξύλινες, σκαλιστές, κέρινα ομοιώματα ανθρωπίνων οργάνων, έως και λαμπάδες διαφόρων μεγεθών, αποτελούν την μοναδική αυτή πράξη πίστης. Του ανθρώπου προς τον Θεό.

Πολλοί πιστοί δε, σε πάρα πολλές εκκλησίες, μετά από κάποια δοκιμασία υγείας, που αφορά τραυματισμό κυρίως, επιλέγουν να αφήσουν στους ιερούς ναούς ή τις Μονές της περιοχής τους, πατερίτσες ή γάζες, ως ευχαριστίες για το τέλος της δοκιμασίας τους.

Τάματα έχουμε σε όλες τις εκκλησίες και τα μοναστήρια – σημειώνει ο μητροπολίτης Ρόδου: «Έχουμε είτε σπαθιά είτε μεταλλικά παπούτσια. Τι συμβολίζει αυτό; Συμβολίζει ότι επειδή ο Ταξιάρχης κρατάει το σπαθί, του πάμε ας πούμε και εμείς ένα σπαθί ως δώρο. Και τα μεταλλικά παπούτσια αντιστοιχούν στο ότι τρέχει παντού, οπότε κατά τη λαϊκή δοξασία, αλλάζει τα παπούτσια. Ναι, έχουμε λαϊκές δοξασίες, που βέβαια δεν έχουν θεολογικό υπόβαθρο, αλλά ουσιαστικά εκφράζουν το πώς νιώθει, το πώς αισθάνεται τον Ταξιάρχη ο πιστός.»

Ο Άγιος Μηνάς στις Καλυθιές

Ένα μοναδικό εξωκλήσι που βρίσκεται στην περιοχή των Καλυθιών Ρόδου, και δέχεται δεκάδες τάματα κάθε χρόνο, είναι αυτό του Αγίου Μηνά. Τα αφιερώματα αυτά, δεν είναι ούτε μεταλικά, ούτε ξύλινες εικόνες αλλά ούτε και κέρινα. Εκεί, οι πιστοί δένουν μια κορδέλα σε ένα δέντρο που βρίσκεται δίπλα στο ξωκλήσι, ως ένδειξη ενός προσωπικού τάματος. Και κάνουν την δική τους ευχή, με την προσδοκία ο Άγιος Μηνάς να τους την εκπληρώσει.

Ο άγιος Φιλήμονας στην Αρνίθα

Στο χωριό Αρνίθα της Ρόδου, υπάρχει η Ιερά Μονή που χρονολογείται από το 1839. Η Ιερά Μονή του Αγίου Φιλήμονος. Εντός αγίου που λατρεύονταν κατεξοχήν στην Κωνσταντινούπολη. Όπως εξηγεί ο Μητροπολίτης Ρόδου, η Μονή αυτή αποτέλεσε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, καταφύγιο ανθρώπων με ψυχικές παθήσεις. Για την ακρίβεια, θεραπευτήριο ψυχικών παθήσεων, η ύπαρξη του οποίου συνδέεται άμεσα με τη λαϊκή παράδοση που αναφέρει ότι ο Άγιος Φιλήμων ήταν ψυχίατρος στη Γάζα της Μικράς Ασίας.

Η οργάνωση και λειτουργία της πρωτότυπης και ιδιόμορφης αυτής κλινικής ήταν τόσο υποδειγματική, ώστε οι θεράποντες μοναχοί διατηρούσαν αρχείο με το ιστορικό της ασθένειας των νοσηλευομένων, το οποίο καταστράφηκε κατά την περίοδο της ιταλικής κατοχής. Τα τάματα, που διαχρονικά αφιερώνονται στην Ιερά Μονή, έχουν σχέση με τις ψυχικές παθήσεις συνανθρώπων μας. Και στον Κώδικα της Ιεράς Μονής, από τις μαρτυρίες που υπάρχουν, τα τάματα αυτά διαχρονικά ανέρχονταν σε εκατοντάδες. Κι αντιστοιχούσαν στον ανθρώπινο, ψυχικό πόνο, για τον οποίο εκείνα τα χρόνια, δεν υπήρχαν φάρμακα και θεραπείες.

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ / Μ. Μαστής – Φωτογραφία: Ιερά Μονή Παναγίας Τσαμπίκας (Ψηλή) από την Ιερά Μητρόπολη Ρόδου